

De noodzaak van 's mensen bekering tot God, om daardoor zijn dankbaarheid te tonen, is in de voorafgaande Zondag aangewezen. Nu wordt in deze Zondag geleerd, wat de waarachtige bekering des mensen is en waarin ze bestaat.

Vraag 88. *In hoeveel stukken bestaat de waarachtige bekering des mensen?*

Antwoord: In twee stukken: in de afsterving van de oude, en in de opstanding van de nieuwe mens a).

a) Rom. 6 : 4-6, Ef. 4 : 22-24, Kol. 3 : 5-10, 1 Kor. 5 : 7.

Verklaring van Vraag 88.

In de betekenis van de vorige Vraag was dit beding of deze conditie mede begrepen, dat de ondankbare en ongehoorzame mensen, die in hun goddeloos leven doorgaan, niet zalig kunnen worden, als zij zich niet van de zonden tot God bekeren. Daarom wordt hier gepast over de bekering gehandeld.

Over 's mensen bekering tot God.

De voornaamste kwesties die daarbij aan de orde komen zijn:

1. Of de bekering nodig is.
2. Waarin ze bestaat.
3. In hoeveel stukken ze bestaat.
4. Welke de oorzaken ervan zijn.
5. Wat de bekering (uit)werkt of voortbrengt.
6. Of zij ook in dit leven volkomen is.
7. Waarin de bekering van de Godzaligen en het berouw van de goddelozen verschilt.

1. Of de bekering tot God nodig is.

's Mensen bekering in dit leven is zo erg nodig, dat niemand zonder de bekering, na dit leven de eeuwige zaligheid verkrijgen kan, zoals er geschreven is, Joh. 3 : 3: „Tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien”, Luk. 13 : 3: „Indien gij u niet bekeert, zo zult gij allen desgelijks vergaan”, 1 Kor. 6 : 9; Gal. 5 : 21: „Die zulke dingen doen, zullen het Koninkrijk Gods niet beërven”, 2 Kor. 5 : 2v.: „Verlangende overkleed te worden, zo wij ook bekleed en niet naakt zullen gevonden worden.” Daartoe behoort het voorbeeld van de dwaze maagden uit Matth. 25, die buiten de bruiloftszaal gesloten werden, omdat zij haar lampen niet brandende gehouden en niet van olie voorzien hadden. En ook Christus' gebod in Luk. 12 : 35: „Laat uw lendenen omgord zijn en de kaarsen brandende”, en vers 40: „Gij dan zijt ook bereid; want in welke ure gij het niet meent, zal de Zoon des mensen komen”, en vers 46: „Zo zal de heer deszelve dienstknechts komen ten dage, in welchen hij hem niet verwacht, en ter ure die hij niet weet; en zal hem afscheiden en zal zijn deel zetten met de ontrouwen.” Daartoe dient ook de voortreffelijke uitspraak van Cyprianus contra Demetrianum, niet ver van het slot: „Als men eenmaal van hier gescheiden is, dan is er geen plaats meer voor boetvaardigheid. Geen voldoening kan dan wat uitwerken. Hier wordt het leven of behouden of verloren. Hier wordt de eeuwige zaligheid door (middel van) de dienst van God en de vrucht des geloofs gezocht. En niemand worde belet door zijn zonden of leeftijd, dat hij niet kome en zijn zaligheid zoek. Zolang men nog in deze wereld vertoeft, is geen boetvaardigheid te laat, enz.” Daaruit is het duidelijk, hoe nodig de bekering tot de zaligheid is. En

daarom moet ze in de vermaningen tot boetvaardigheid steeds als een fundament gelegd worden bij allen die zalig willen worden.

2. Wat de bekering van de mens inhoudt.

De bekering wordt met verschillende namen betiteld. In het Hebreeuws heet ze letterlijk: Teschubah. De Grieken noemen ze metanoia en metameleia. Metanoia is eigenlijk een verandering van gemoed of verstand, en metameleia een verandering van de wil en het voornemen. Beide woorden worden in het Latijn meestal met poenitentia vertaald. Toch beweren sommigen, dat metanoia alleen mag gelden van de boetvaardigheid van de Godzaligen, en metameleia ook van het berouw der goddelozen. Bij Judas wordt in Matth. 27 : 3 het woord metameleia gebruikt. Van Ezau wordt in Hebr. 12 : 17 gezegd, dat hij geen plaats des berouws (metanoias) gevonden heeft. Van God wordt verklaard, Rom. 11 : 29, dat Zijn gaven „onberouwelijk" zijn (ametameleta). De Septuagint (= de vertaling der Zeventigen), die het Oude Testament uit het Hebreeuws in het Grieks overgezet heeft, gebruikt deze beide woorden door elkaar, 1 Sam. 15 : 11: „Het berouwt Mij, dat Ik Saul tot koning gemaakt heb" (het berouwt Mij = metamelomai), en in vers 29: „En ook liegt Hij, Die de Overwinning Israëls is, niet en het berouwt Hem niet" (ou metanoesei). Dus bestaat er tussen deze twee woorden of geen of slechts een zeer gering onderscheid, met dien verstande dat metanoia een verandering in het verstand, en metameleia een verandering in de wil betekent. En bij de bekering worden zowel het verstand als de wil veranderd.

In het Latijn bezitten we vijf namen: regeneratio, renovatio, resipiscentia, conversio en poenitentia. Resipiscentia schijnt letterlijk overeen te komen met het woord metanoia. Want zoals resipiscentia van het woord resipisco afstamt, d.w.z. *ik begin wijs te worden na de daad*, zo komt metanoia van een woord metanoeo, d.w.z. *ik word wijs na de daad, ik verander van mening en verander mijn verkeerde voornemen*. Het woord poenitentia komt van een Latijns woord „poenitere", dat „berouw hebben" betekent, óf het komt van het woord „poena", dat „straf" betekent, omdat het leedwezen in het berouw aan een straf gelijk is; of zoals Erasmus (Annotat. op Matth. 3 en 2 Kor. meent, komt het van de woorden pone tenere, d.w.z. *achterhouden*, omdat berouwen gelijk is aan de achterste of laatste raad en voornemen vasthouden, of om beter te verstaan na de daad. De oudere Latijnse vertaling van de Bijbel heeft de Griekse woorden metanoia en metameleia meestal met het woord „poenitentia" vertaald. En de Rooms en strijden zeer heftig, daar zij willen dat men dit woord overal moet vasthouden, om zo hun sacrament van de poenitentia (= boete, v. d. Hr.) te verdedigen; dat zij stellen in een uiterlijke straf of pijniging van degene die poenitentie doet, én in de ceremonie en woorden van de priester, die ze de absolutie (= vrij spraak) schenkt, als hij zegt: „Ego te absolvo", d.w.z. *ik ontsla u, of spreek u vrij*. Daarom willen ze beweren, dat het woord poenitentia van het woord poena, straf, afkomstig is. Maar waarvandaan het woord penitentie ook komen mag, het is niet zo duidelijk (of: duisterder) als het woord conversio, of bekering. Want penitentie zegt niet, vanwaar en waartoe men zich bekeren moet, maar betekent alleen droefheid of weemoed over de zonde. Maar bekering zegt, vanwaar en waartoe men zich bekeren moet, omdat ze bij de penitentie een verandering uit het geloof voegt; waarop volgt een aanvang van nieuwe gehoorzaamheid.

Ten andere heeft het woord *penitentie* een breder betekenis dan het woord bekering. Want bekering wordt alleen gezegd van de Godzaligen, welke alleen werkelijk tot God bekeerd worden. Zo wordt ook metanoia en resipiscentia alleen van de

Godzaligen gebruikt, omdat deze woorden hun nieuwe leven aanduiden. Maar poenitentia of berouw wordt ook wel van de goddelozen gezegd; zoals van Judas, Saul en Achab, mensen die wel penitentie, dat is: berouw gehad hebben over hun boze daden, maar zij zijn toch niet tot God bekeerd. Want de goddelozen hebben wel een weemoed omwille van de straffen, die zij zich bereid zien, maar zij veranderen niet hun gemoed en leven. Hiermee is voldoende over de namen gesproken. Laten we nu eens nagaan, wat de bekering betekent.

De beschrijving van de bekering ten aanzien van de stukken waaruit ze bestaat, wordt hier als volgt voorgesteld: dat ze een doding of afsterving is van de oude mens, en een levendmaking of opstanding van de nieuwe mens. En de volkomen en echte definitie is deze: De bekering tot God is een verandering van een verkeerd verstand en wil in een goede, in de uitverkorenen gewerkt door de Heilige Geest, dank zij de prediking van Wet en Evangelie; waarop een ijver volgt om goede werken te doen en om een leven overeenkomstig al Gods geboden te leiden. Dit wordt met uitspraken van de Schrift bevestigd: Jer. 4 : 1: „Zo gij u bekeren zult, Israël, spreekt de HEERE, bekeer u tot Mij”; Jes. 1 : 16v.: „Wast u, reinigt u, doet de boosheid uwer handelingen van voor Mijne ogen weg, laat af van kwaad te doen. Leert goed doen, zoekt het recht”, enz.; 1 Kor. 6 : 11: „Maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd in den Naam des Heeren Jezus en door den Geest onzes Gods”, en Ps. 34 : 15: „Wijk af van het kwade en doe het goede.” Bijna de hele definitie vindt ge in Hand. 26 : 18: „Om hunne ogen te openen en hen te bekeren van de duisternis tot het licht en van de macht des satans tot God; opdat zij vergeving der zonden ontvangen en een erfdeel onder de geheiligden door het geloof in Mij”, en dadelijk erop in vers 20: „En heb den heidenen verkondigd, dat zij zich zouden beteren en tot God bekeren, werken doende der bekering waardig.”

3. In hoeveel stukken de bekering bestaat.

Er zijn twee delen in de bekering, namelijk een doding of afsterving van de oude mens of van het vlees, en een levendmaking of opstanding van de nieuwe mens of van de geest. Dat leert de Apostel in Rom. 6 : 4-6, Ef. 4 : 22-24 en Kol. 3 : 9v.

Zo spreken wij beter met de Apostel, als met degenen die de verbrijzeling en het geloof tot delen van de bekering maken. Onder de verbrijzeling verstaan zij de doding en onder het geloof verstaan zij die blijdschap welke volgt op de beoefening van rechtvaardigheid en nieuwe gehoorzaamheid. Dat zijn vruchten des geloofs, maar in geen geval het geloof zelf. En de verbrijzeling gaat aan de bekering vooraf, en is de bekering zelf niet noch een deel ervan, maar alleen een voorbereiding tot de bekering, en dat alleen bij de uitverkorenen, en niet bij anderen.

De oude mens is de verdorven natuur van de mens. De nieuwe mens is de natuur van de mens, die naar Gods beeld weer opgericht is.

Vraag 89. *Wat is de afsterving van de oude mens?*

Antwoord. Het is een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben en die hoe langer hoe meer haten en vlieden a).

a) 2 Kor. 7 : 9-11, Rom. 8 : 13, Joël 2 : 13, Hos. 5 : 15 en 6 : 1.

Verklaring van Vraag 89.

De afsterving of doding van de oude mens of van het vlees, is een verloochening en

vernietiging van de verkeerdheid van onze natuur in ons, en bestaat uit drie delen of trappen:

1. Uit een erkenning van de zonde en de toorn van God, Ps. 51 : 5v.: „Want ik ken mijne overtredingen, en mijn zonde is steeds voor mij. Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan dat kwaad is in Uw ogen”, Ps. 32 : 3-5 en 1 Joh. 1 : 8v. en 11.

2. In een leedwezen erover, en omdat God daardoor vertoornd is.

(Lansbergen. Dat leedwezen of die droefheid moet deze drie condities of eigenschappen hebben:

a. Dat ze oprecht en waar is, en uit het hart voortkomt, want God haat een dubbelhartig hart. Van dien aard was de droefheid van Petrus, Luk. 22 : 62, van de zondares, Luk. 7 : 37v., en van de eerste christenen, Hand. 2 : 37. Daarentegen is het geen oprecht leedwezen, dat Achab toonde, 1 Kon. 21 : 28v., noch dat beschreven wordt in Jes. 58 : 5.

b. Dat de zondaar bedroefd is om de zonde en niet om de straf, namelijk omdat God vertoornd is door de zonde. Zodanig was de droefheid van de verloren zoon, Luk. 15 : 18v. Daarentegen hebben Kaïn, Farao, Saul en Judas niet veel aan de zonde gedacht, maar steeds over de straffen geklaagd.

c. Dat de zondaar niet door deze droefheid tot wanhoop vervalt, maar zich weer door het geloof opricht, en zijn toevlucht neemt tot Gods barmhartigheid, om Christus' wil.)

3. In het haten en vlieden der zonde, Rom. 8 : 13: „Maar indien gij door den Geest de werkingen des lichaams doodt, zo zult gij leven”; Joël 2 : 13: „Scheurt uw hart en niet uw klederen, en bekeert u tot den HEERE uwen God”, en Hos. 6 : 1: „Komt en laat ons wederkeren tot den HEERE, want Hij heeft verscheurd en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden.”

De zondekennis gaat aan het leedwezen vooraf, want de affecten of aandoeningen van het hart volgen op de kennis.

En het leedwezen bij de goddelozen volgt op de kennis der zonde, en ze spruit voort uit een besef van het tegenwoordige, en uit vrees voor het toekomstige kwaad, d.w.z. der tijdelijke en eeuwige straffen. Dat leedwezen of die weemoed is eigenlijk geen deel van de bekering, noch een voorbereiding erop, maar eerder een wegvlieden van God, en een poort tot de wanhoop, zoals bij Kaïn, Saul, Judas enz.; en ze heet een onzalige verslagenheid, en „een droefheid der wereld”, die de dood werkt, 2 Kor. 7 : 10. Maar bij de Godzaligen komt deze droefheid of dat leedwezen te voorschijn, omdat ze God vertoornd hebben; hetgeen zij ernstig belijden en beschreien, en het gaat gepaard met haat en verfoeiing van de bedreven zonden, en met een afkeer en vlieden van de tegenwoordige en toekomstige zonden. Deze weemoed of dit leedwezen is een deel van de bekering, of althans een voorbereiding erop, en ze heet een zalige verslagenheid, en „een droefheid naar God, die een onberouwelijke bekering tot zaligheid werkt”, 2 Kor. 7 : 10.

Deze delen zijn hierin verschillend, omdat ze in verschillende dingen gelegen zijn. De zondekennis is gelegen in het verstand, het leedwezen in het hart, het vlieden in de wil, dat wij voortaan geen zonden meer willen bedrijven, daar de wil en het hart zich afgewend hebben van het kwade tot het goede, Ps. 34 : 14.

Dit wordt in de Schrift *een doding of afsterving* genoemd.

1. Omdat zoals een dood lichaam die werkingen niet uitvoeren kan, die een levend lichaam verricht, zo ook wanneer de zonden gedood zijn, ze hun kracht niet kunnen vertonen, Rom. 6 : 7.

2. Omdat deze doding niet zonder pijn en strijd van het vlees geschiedt, Gal. 5 : 17:

„Het vlees begeert tegen den geest.” En daarom heet het ook een kruisiging des vleses, Gal. 5 : 24: „Die van Christus zijn, hebben het vlees gekruist met de bewegingen en begeerlijkheden.”

3. Omdat het een vlieden der zonden is, of een ophouden met zondigen. En het wordt niet alleen een doding, maar een doding van de oude mens genoemd. Want daardoor wordt niet de substantie of het wezen van de mens, maar de zonde in de mens vernield. Daarom wordt er ook bijgevoegd „van de oude mens", om het berouw van de Godzaligen en van de goddelozen te onderscheiden. Want in de Godzaligen wordt niet de mens, maar de oude mens, en in de goddelozen wordt niet de oude mens, maar de mens gedood.

Vraag 90. *Wat is de opstanding van de nieuwe mens?*

Antwoord. Het is een hartelijke vreugde in God door Christus a), en een ernstige lust en liefde, om naar de wil van God in alle goede werken te leven b).

a) Rom. 5 : 1 en 14 : 17, Jes. 57 : 15, Ps. 16 : 9, id. 32 : 11, Jes. 25 : 9, Fil. 4 : 4 en 7, Ps. 1 : 1v.

b) Rom. 6 : 10v., Gal. 2 : 19v., 1 Petrus 4 : 2.

Verklaring van Vraag 90.

Het tweede deel van de oprechte bekering des mensen tot God is de levendmaking des geestes, of de opstanding van de nieuwe mens, bestaande in een hartelijke vreugde in God door Christus, en in een ernstige lust en liefde naar de wil van God, in alle goede werken te leven. Ze bevat drie delen, die aan de afsterving precies tegengesteld zijn.

1. Een kennis van, en vertrouwen op Gods barmhartigheid in Christus.

2. Een vreugde, die hieruit voortkomt, dat God verzoend is.

(Lansbergen. Die vreugde moet zonder geveinsdheid uit het hart voortkomen, en niet op vergankelijke dingen - zoals de vreugde der wereld - steunen, maar op God, omdat Hij door Christus met ons verzoend is).

Hiervan hebben wij een voorbeeld in de Kamerling, die door Filippus gedoopt werd tot vergeving der zonden, en zijn weg met blijdschap reisde, Hand. 8 : 39; en in de Stokbewaarder, die zich verheugde, dat hij met al zijn huis aan God gelovig geworden was, Hand. 16 : 34. Tot zo'n vreugde vermaant de Apostel de Filippenzen, als hij gebiedt, dat ze zich in de Heere zullen verblijden. En de koninklijke profeet David heeft hetzelfde van God gebeden, toen hij zei (Ps. 51 : 14): „Geef mij weder de vreugde Uws heils; en de vrijmoedige geest ondersteune mij.”

3. Een vurige lust en ijver tot de gerechtigheid en tot een nieuwe gehoorzaamheid, of om niet meer te zondigen, maar om aan God zijn ganse leven lang dankbaarheid te bewijzen, om Zijn liefde te behouden; welke ijver deze gehoorzaamheid zelf is, Rom. 5 : 1: „Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus", en id. 14 : 17: „Het Koninkrijk Gods is niet spijze en drank, maar rechtvaardigheid en vrede en blijdschap door den Heiligen Geest"; Jes. 57 : 15: „Ik woon in de hoogte en in het heilige, en bij dien die van een verbrijzelden en nederigen geest is, opdat Ik levend make den geest der nederigen en opdat Ik levend make het hart der verbrijzelden"; Rom. 6 : 11: „Alzo ook gijlieden, houdt het daarvoor dat gij wel der zonde dood zijt, maar Gode levende zijt in Christus Jezus onzen Heere", en Gal. 2 : 19v.: „Ik ben door de Wet der Wet gestorven, opdat ik Code leven zoude. Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons van God, Die mij liefgehad heeft en Zichzelve voor mij overgegeven heeft.”

4. Dit wordt *een levendmaking of opwekking genoemd*.

(1). Omdat zoals een levend mens de werken van een levende doet, zo ook deze levendmaking een ontsteking is van een nieuw licht in het verstand, en een voortbrenging van nieuwe deugden en werkzaamheden in de wil en in het hart; waaruit een nieuw leven en nieuwe werkingen volgen. Want de Heilige Geest wordt ons gegeven, waardoor de liefde Gods en een ijver om goed te doen, in ons ontstoken wordt.

(2). Omdat het een vreugde of vrolijkheid des gemoeds is, dat in God door Christus gerust is. En de vreugde in God is de allergenoeglijkste zaak ter wereld. Daarom wordt erbij gedaan „door Christus”, want wij kunnen ons niet in God verblijden, tenzij Hij verzoend is. En Hij wordt niet verzoend dan alleen door Christus. Daarom kunnen wij ons ook niet in God verblijden, dan alleen door Christus.

Nu komen deze beide delen van de bekering uit het geloof voort.

De reden hiervan is, omdat niemand de zonde haten en tot God komen kan, of hij moet God liefhebben. En niemand heeft God lief, of hij is met het geloof begiftigd, d.w.z. dat hij stellig gelooft, dat God barmhartig is en in genade aanneemt allen, die zich bekeren en met een waar geloof tot Hem de toevlucht nemen. Het feit dat in geen van beide delen over het geloof gesproken wordt, is niet geschied, omdat het geloof van de bekering zou uitgesloten worden, maar omdat het geloof altijd verstaan wordt (aanwezig) te zijn in de ganse leer van de bekering en dankbaarheid; zoals men altijd verstaat dat er een oorzaak is, als men over de werking handelt.

Bezwaar. Het geloof baart vreugde. Dus baart het geen leedwezen of droefheid en doding.

Antwoord. Het is niet vreemd, dat een oorzaak verschillende uitwerkingen heeft in verschillend opzicht, en dat het op verschillende manieren een oorzaak is. Het geloof baart droefheid, niet van zichzelf, maar toevalligerwijs. Want eigenlijk en van zichzelf baart de zonde deze droefheid; door welke zonde wij God, een zo goedertieren Vader, vertoornd hebben. Maar het geloof baart van zichzelf blijdschap en vreugde, omdat het ons van Zijn Vaderlijke wil jegens ons verzekert, door en om Christus.

Aanhoudend bezwaar. De prediking der Wet gaat aan het geloof vooraf, want met de Wet begint de prediking der boetvaardigheid. Maar de Wetsprediking werkt droefheid en toom. Dus gaat er enige droefheid of weemoed aan het geloof vooraf.

Antwoord. Ik geef toe, dat er vóór het geloof enige weemoed is, maar niet van dien aard, dat ze een deel der bekering vormt. Want de weemoed der goddelozen die voor en zonder het geloof is, is meer een afkeer van God dan een bekering. En aangezien dit twee tegengestelde zaken zijn, kunnen ze geheel noch gedeeltelijk onderling overeenstemmen. Maar in de uitverkorenen is deze weemoed een voorbereiding tót de bekering, zoals pas gezegd is. (Vgl. Johannes Calvijn, Institutie, III, 3.,

De Roomsden delen hun penitentie in drieën, namelijk in een verslagenheid van hart, in een belijdenis of biecht met de mond, en in een genoegdoening met het werk. (In het Latijn: *contritio, confessio* en *satisfactio*). Maar deze drie zaken kwamen ook bij Kaïn en Judas voor, die echter niet tot God bekeerd waren. Daarom drukken zij niet de ware aard of het wezen der bekering uit.

(Bastingius, Lansbergen. Want wat de verslagenheid of beangstiging van het hart betreft: Hoewel zij die in het hart stellen en beweren dat ze behoorlijk genoegzaam, geheel en volkomen zijn moet, en moet voortduren tot het eind van het leven toe, toch hebben zij die meer gedreven tot een pijnbank en kwelling van het geweten, dan dat zij door rechte bekering de mensen tot God geleid zouden hebben; vooral als zij nalieten te verklaren, welke mate bij de beangstiging des harten behoort in acht

genomen te worden, en hoe een mens zich daarin schikken moet, om wel te doen en er gerust van te zijn, dat hij zich daarin voldoende gekweten zou hebben; en hebben alzo de mensen in twijfel laten verkeren inzake de vergeving der zonden. En bovendien maken zij hiervan nog een deel van de genoegdoening voor de zonden, voor God. De belijdenis noemen zij een mededeling van alle en een iegelijke zonde, (zonder er eentje weg te laten), die voor de oren van de priester plaatsheeft, waarvoor, naar zij beweren, nodig is een absolutie of vrijspraak, terwijl toch zo'n belijdenis of biecht nergens door God geboden wordt, en ook de mensen onmogelijk is. Want „wie zoude de afdwalingen verstaan?" Ps. 19 : 13. Wij geven dus wel toe, dat men de zonden met berouw en leedwezen behoort te belijden, maar dan vooral tegenover God, tegen Wie wij eigenlijk gezondigd hebben, hetzij in het algemeen of in het bijzonder; en ook mede voor de hele Gemeente, wanneer wij die openlijk geërgerd hebben; of men moet in het geheim schuld belijden tot verzoening met de naaste, of zijn zonden bekendmaken aan zijn herders of andere broeders (Jak. 5 : 16), om raad en troost te zoeken voor de verslagen consciëntie. Maar van zo'n oorbiecht, als het pausdom kent en leert, leert de hele Schrift ons totaal niets. De voldoening noemen zij een werk, op aanraden en bevel van de biechtvader aanvaard, waardoor zij verzinnen dat de eeuwige straffen of de straffen van het vagevuur vergolden worden; waartegen de Schrift ons leert, dat alleen Christus ons van de vloek der Wet verlost heeft, en volkomen voor al onze zonde betaalde (Gal. 3 : 13, 1 Tim. 2 : 6; vgl. Calvijn, Inst. III, 4, 1 en.

4. Welke de oorzaken der bekering zijn.

De Heilige Geest van God Zelf is de voornaamste Oorzaak, Die de bekering in ons werkt. Daarom begeren de heiligen door God bekeerd te worden. De bekering wordt dan ook in de Schrift doorgaans een gave Gods genoemd, Jer. 31 : 18: „Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn, want Gij zijt de HEERE mijn God"; Klaagl. van Jer. 5 : 21: „HEERE, bekeer ons tot U, zo zullen wij bekeerd zijn", en Hand. 5 : 31: „Dezen heeft God door Zijne rechterhand verhoogd tot een Vorst en Zaligmaker om Israël te geven bekering en vergeving der zonden.” Dit is een zeer schoon bewijs voor de Godheid van Christus. Want het komt alleen aan God toe, om bekering en vergeving der zonden te schenken, Hand. 11 : 18: „Zo heeft dan God ook den heidenen de bekering gegeven ten leven!"; 2 Tim. 2 : 25v.: „Of hun God te eniger tijd bekering gawe tot erkentenis der waarheid; en zij wederom ontwaken mochten uit den strik des duivels, onder welken zij gevangen waren tot zijn wil.”

De middelen waardoor de bekering in ons gewerkt wordt, zijn:

1. de leer der Wet,
2. de verkondiging des Evangelies, en
3. wederom de leer der Wet.

De verkondiging der Wet gaat vooraf en bereidt ons voor op de verkondiging van het Evangelie. Want door de Wet is de kennis der zonde (Rom. 3 : 20), zonder welke er geen leedwezen over de zonde is, en daarom ook geen afsterving (van de zonde). Dan volgt de verkondiging des Evangelies, die de verslagen harten weer opricht door het vertrouwen op de barmhartigheid Gods door Christus. Want zonder het Evangelie is er geen geloof, en zonder geloof is er geen liefde Gods (Rom. 10 : 17, Gal. 5 :, en derhalve ook geen levendmaking of bekering tot God. Na de verkondiging des Evangelies volgt opnieuw de prediking der Wet, welke a.h.w. een leefregel der dankbaarheid en van het christelijke leven is. Daarom gaat de Wet aan de bekering

vooraf, en volgt ze er ook op. Ze gaat vooraf, opdat ze een kennis en leedwezen der zonden verwekt; en zij volgt, opdat ze de bekeerden een regel of richtsnoer des levens is. Daarom klagten de Profeten eerst over de zonden, dreigen niet de straffen en vermanen tot boetvaardigheid; daarna troosten zij en stellen de beloften voor; en dan vermanen ze opnieuw en schrijven de plichten (letterl.: ampten) der Godzaligheid voor. Zo waren ook de predicaties van Johannes de Doper. Zo worden dus de Wet en het Evangelie beide terecht een prediking der bekering genoemd, omdat de één zonder de ander niet bestaan kan, hoewel ze beide in het werken der boetvaardigheid een verschillende functie hebben. Het innerlijke en naaste instrument is het geloof. Want uit het geloof komt de liefde tot God, zonder welke de bekering niet plaats hebben kan (Gal. 5). Want om tot God te kunnen komen, moeten wij op grond van het Evangelie vast geloven, dat Hij ons in Christus een genadig Vader is, en dat Hij ons, om en door Hem, de zonden vergeven wil. Dan zullen wij Hem liefhebben en tot Zijn barmhartigheid met een oprecht geloof onze toevlucht nemen. Anders zullen wij van Hem, als een rechtvaardig Rechter, een schrik, ja, dan zullen wij van Hem als een vijand, een afkeer hebben; en daarop zal geen bekering, maar veeleer een vreselijke afkeer en gewisse wanhoop volgen. Dus wordt in ons de bekering niet aangevangen zonder geloof, noch wat betreft de doding, noch wat de levendmaking aangaat. Want door het geloof worden onze harten gereinigd, Hand. 15 : 9.

De meehelpende oorzaken zijn soms het kruis, de beproevingen en kastijdingen van onszelf en van anderen; zo ook de weldaden, de straffen en voorbeelden van anderen enz., Jer. 31 : 18: „Gij hebt mij getuchtigd en ik ben getuchtigd geworden als een ongewend kalf”; Ps. 119 : 71: „Het is mij goed, dat ik verdrukt ben geweest, opdat ik Uwe inzettingen leerde”; Matth. 5 : 16: „Laat uw licht alzo schijnen voor de mensen, dat zij uwe goede werken mogen zien en uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken.”

De bekering betreft *het verstand, de wil, het hart en alle aandoeningen of affecten van de mensen*, die door de bekering veranderd moeten worden. Hetgeen de bekering eigenlijk z'n wezen geeft, is de bekering zelf, en de toevalligheden daarvan, d.w.z.: In het verstand een nieuw licht, en een recht besef van God, en van Zijn wil en werken; in de wil een ernstige en volvaardige vlijt, om de 'zonden en toorn van God te ontvlieden, en een voornemen of opzet om God gehoorzaam te zijn in al Zijn geboden; in het hart nieuwe en goede werkzaamheden, die met Gods wet overeenkomen.

Tenslotte in alle uiterlijke werken en in het ganse leven een nieuwe oprechtheid en gehoorzaamheid, die naar Gods wet aangevangen is.

Het voornaamste en hoogste doel, waartoe de bekering dient te geschieden, is *de eer van God, en daarna ook ons welvaren*, d.w.z. onze zaligheid en genieting van het eeuwige leven. Daarnaast moeten wij ons ook tot dát doel bekeren, dat door ons voorbeeld ook anderen mogen bekeerd worden, Luk. 22 : 32: „Als gij eens bekeerd zult zijn, zo versterk uwe broederen”, en Matth. 5 : 16: „Laat uw licht alzo schijnen voor de mensen, dat zij, uwe goede werken mogen zien en uwen Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken.”

Hierbij dienen ook de kwesties van de Pelagianen behandeld te worden: Of een mens zonder de genade van de Heilige Geest zichzelf bekeren kan? Of dat hij ook zichzelf kan voorbereiden op de genade door de vrije wil?

Het eerste verdedigde Pelagius, in strijd met de Schrift die met nadruk verklaart: „Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn" (Jer. 31 : 18), „Het is God Die in u werkt beide het willen en het werken naar Zijn welbehagen" (Fil. 2 : 13), „Een kwade boom kan geen goede vruchten voortbrengen" (Matth. 7 : 18).

Het tweede leren tegenwoordig de Rooms en hun Schoolgeleerden, en dat in strijd met dezelfde uitspraken en in strijd met hetgeen Christus getuigt (John. 6 : 44): „Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader Die Mij gezonden heeft, hem trekke." Thomas van Aquino schrijft de voorbereiding en niet de bekering, aan de vrije wil toe. Hij verbloemt de voorbereiding zo, dat ze wel tot de genade der bekering behoort, maar toch door de genadige hulp van God innerlijk ons beweegt (Summa Theol. I, 2, Quaest. 109, art.

5. Wat de bekering werkt of voortbrengt.

Deze bekering werkt in ons en brengt voort:

1. Een oprechte en vurige liefde tot God en onze naaste.
 2. Een ernstige ijver om God gehoorzaam te zijn, naar al Zijn geboden, zonder enige uitzondering.
 3. Alle goede werken, of de nieuwe gehoorzaamheid zelf.
 4. Een ijver om ook anderen te bekeren en op de weg der zaligheid terug te brengen.
- Kortom, de vruchten der oprechte bekering zijn de plichten en diensten van de Godzaligen jegens God, en die der liefde jegens onze naaste (Vgl. Calvijn, Inst. III, 3, 16).

6. Of de bekering in dit leven ook volkomen is.

Onze bekering tot God wordt in dit leven nimmer volmaakt, maar zij neemt steeds toe, en verflauwt ook wel eens, totdat ze tenslotte in het hemelse leven haar volmaaktheid verkrijgt. Dat verklaart de Schrift in 1 Kor. 13 : 9: „Wij kennen ten dele." En dat blijkt ook uit de klachten en gebeden der heiligen (Ps. 19 : 13): „Reinig mij van de verborgene afdwalingen." (Rom. 7 : 24:) „Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen", enz. (Matth. 6 : 12:) „Vergeef ons onze schulden." Ook blijkt het uit de strijd en worstelingen tussen het vlees en de geest bij de bekeerden, waarvan sprake is in Rom. 15 : 23 en Gal. 5 : 17: „Het vlees begeert tegen den geest", enz.; ook uit de vermaningen van de Profeten en Apostelen, dat zij die bekeerd zijn, nog meer bekeerd dienen te worden, Jer. 4 : 1 en 3v., Rom. 8 : 9 en 12v., Openb. 22 : 11: „Die rechtvaardig is, dat hij nog gerechtvaardigd wonde; en die heilig is, dat hij nog geheiligd worde." Dat wordt ook met een zeer vaste reden bewezen. Want noch de afsterving van het vlees, noch de levendmaking van de geest is in dit leven volkomen. Daarom is ook de gehele bekering nog onvolmaakt. Bij de afsterving van het vlees is dat duidelijk, want de heiligen strijden niet alleen voortdurend met de begeerlijkheid des vleses, maar worden ook menigmaal in de strijd tijdelijk overwonnen: zij zondigen menigmaal, zij vallen en vertoornen God, hoewel zij hun zonden niet verdedigen, maar ze haten, beschreien en zoeken te ontvliesen. Ook van de onvolkomenheid der levendmaking getuigt dezelfde strijd. En voorwaar, omdat de kennis ten dele is, 1 Kor. 13 : 9, zal ook de vernieuwing van de wil en van het hart het zijn, aangezien de wil de kennis volgt.

En er zijn twee duidelijke oorzaken, waarom de wil in de bekeerde zich in dit leven nog onvolkomen tot het goede begeeft.

1. Omdat de vernieuwing van onze natuur nimmer volkomen wordt, noch wat de

kennis van God betreft, noch wat de genegenheden betreft om God te gehoorzamen; hetgeen alleen al Paulus' klacht afdoende bevestigt, Rom. 7 : 18-25: „Ik weet, dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont", enz.

2. Omdat de bekeerden niet altijd door de Heilige Geest worden geleid, maar soms wel eens voor een tijd van God verlaten worden, om hen te beproeven, te kastijden of te verootmoedigen, maar toch worden ze weer tot boetvaardigheid gebracht, opdat ze niet verloren zouden gaan, Mark. 9 : 24: „Ik geloof, Heere, kom mijn ongelovigheid te hulp", Ps. 51 : 13, Jes. 63 : 17, Ez. 16 : 59-63, enz.

De oorzaken waarom God de bekering in dit leven niet volmaakt doet zijn, zoals Hij dat wel zou kunnen doen, zijn de volgende.

1. Opdat de heiligen vernederd en geoefend zouden worden in het geloof, in de lijdzaamheid, in de gebeden en in de strijd tegen het vlees; opdat zij zich niet verhovaardigen door een ijdele waan van volmaaktheid, maar dagelijks mogen bidden: „En ga niet in het gericht met Uwen knecht" (Ps. 143 : „Vergeef ons onze schulden" (Matth. 6 : 12).

2. Opdat zij meer en meer naar de volmaaktheid zouden streven (Fil. 3 : 12-14) en die des te vuriger zouden begeren.

3. Opdat zij deze wereld verachtende, des te sterker naar het eeuwige leven verlangen en des te vlijtiger ernaar zouden streven, in de wetenschap dat dáár hun volmaaktheid zijn zal, Kol. 3 : 1-5: „Zoekt de dingen die boven zijn Bedenkt de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn. Want gij zijt gestorven en uw leven is met Christus verborgen in God. Wanneer nu Christus zal geopenbaard zijn, Die ons leven is, dan zult ook gij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid. Doodt dan uwe leden die op de aarde zijn"; 1 Joh. 3 : 2v.: „Het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen. Maar wij weten, dat als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen; want wij zullen Hem zien gelijk Hij is. En een iegelijk die deze hope op Hem heeft, die reinigt zichzelf, gelijk Hij rein is." Van deze onvolkomenheid zegt Calvijn zeer voortreffelijk in zijn Inst., III, 3, 9: „En deze vernieuwing wordt niet op één ogenblik, of dag, of jaar volbracht, maar door voortdurende, ja soms ook langzame voortgang doet God de verdorvenheden des vleses in Zijn uitverkorenen te niet; Hij reinigt hen van hun vuilheid en heiligt ze Zich tot tempelen, terwijl Hij al hun zinnen vernieuwt tot ware zuiverheid, opdat zij zich hun gehele leven oefenen in boetvaardigheid, en weten mogen, dat deze krijgsdienst geen einde vindt dan in de dood." Leest ook nog eens de paragrafen 10-15 erbij, waarin het geschil van de overblijfselen der zonde in de heiligen, tegen de Katharen en de Wederdopers zeer geleerd behandeld wordt.

7. Waarin de bekering der Godzaligen en het berouw der goddelozen verschillen.

Het woord *penitentie of berouw* wordt zowel aan de goddelozen als aan de Godzaligen toegekend, omdat ze iets gemeenschappelijks hebben, n.l. de kennis der zonden en het leedwezen alt de zonden, maar in de andere dingen bestaat er een groot onderscheid.

1. In de oorzaak die hen tot berouw en leedwezen brengt. De goddelozen zijn droevig en hebben leedwezen, niet omdat zij God vertoornd hebben, maar omdat ze weten dat hun een straf bereid is en pijn overkomen zal; anders zouden ze nooit enige droefheid over hun zonden hebben. Zo was Kaïn alleen weemoedig om de straf, Gen. 4 : 13v.: „Mijn misdad - d.w.z. de straf voor mijn ongerechtigheid - is groter dan dat zij vergeven worde. Zie, Gij hebt mij heden verdreven van den aardbodem." Maar de Godzaligen vrezen ook wel voor de straffen, maar zij zijn voornamelijk weemoedig om de zonden zelve, en omdat ze God vertoornd hebben. Dat ziet men aan David (Ps.

51 : 5v.): „Want ik ken mijne overtredingen, en mijne zonde is steeds voor mij. Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan dat kwaad is in Uwe ogen.” Zo is er ook bij Petrus (Matth. 26 : 75) een weemoed, omdat Christus vertoornd is; maar bij Judas is er alleen maar weemoed (Matth. 27 : om de pijn die later volgen zou. Dat onderscheid wordt als volgt door de dichter Horatius zeer juist uitgedrukt, Lib. 1, Epist. 16:

*De goeden haten 't kwaad door liefde tot het goed',
Ziet toe, dat gij dit niet uit vrees der straffen doet.*

2. In de oorzaak die het berouw bewerkt. De goddelozen hebben berouw uit wantrouwen en wanhoop. Maar de Godzaligen bekeren zich door een gelovig vertrouwen op Gods barmhartigheid en de genadige verzoening door en om Christus.

3. In het wezen van het berouw zelf. Het berouw der Godzaligen is een bekering ván de duivel, ván de zonde en ván de oude natuur, tot God. Want zij zijn niet alleen weemoedig, maar zij grijpen weer moed door het vertrouwen op de Middelaar; zij vertrouwen op God, zij verblijden zich in God, en zijn in Hem gerust, zeggende met David (Ps. 51 : 9v.): „Ontzondig mij met hysop en ik zal rein zijn; was mij en ik zal witter zijn dan sneeuw. Doe mij vreugde en blijdschap horen; dat de beenderen zich verheugen, die Gij verbrijzeld hebt.” Maar het berouw der goddelozen is een afkering van God naar de duivel zelf, en een haten en vlieden van, en murmureren tégen de Heere, en een beginsel van wanhoop.

4. In de werkingen of vruchten. Op de bekering der Godzaligen volgt een nieuwe gehoorzaamheid (2 Kor. 7 : 10v., Ps. 51 : 15, 1 Kon. 15 : . Hoe meer zij zich bekeren, des te meer de oude mens in hen versterft, en de vlijt der gerechtigheid vermeerdert. Maar op het berouw der goddelozen volgt geen nieuwe gehoorzaamheid (Ex. 8 : 15 en 9 : 34), maar zij gaan in de zonde verder, en keren weer tot hun eigen uitbraaksel, hoewel zij voor enige tijd Godzaligheid voorwenden. Zij worden wel gedood en vernield, maar de oude natuur, d.i. de zonde, wordt in hen niet gedood. Ja, hoe groter berouw zij hebben, des te meer groeit in hen de haat en het murmureren tegen God, en het vluchten voor Hem.

Over de goede werken.

Vraag 91. Maar wat zijn goede werken?

Antwoord. Alleen die uit een waar geloof ^{a)}, naar de Wet Gods b), alleen Hem ter ere geschieden c), en niet die op ons goeddenken of mensen-inzettingen gegrond zijn d).

- a) Rom. 14 : 23, Hebr. 11 : 7.
- b) Deut. 4 : v., id. 11 : 32, id. 12 : 32, Ez. 20 : 18v.
- c) 1 Kor. 10 : 31.
- d) Ez. 20 : 18, Jes. 29 : 13v., Matth. 15 : 7-9.

Verklaring van Vraag 91.

Bastingius. Aangezien in de definitie van de opstanding van de nieuwe mens verklaard is, dat ze mede een ernstige lust en liefde bevat, om naar Gods wil in alle werken te leven, daaruit laat zich verstaan, dat de goede werken noodwendig de ware bekering dienen te vergezellen, en a.h.w. tekenen en aanwijzingen zijn, waardoor zij bekendgemaakt en van de boete der geveinsden onderscheiden wordt. Dus volgt nu gepast het stuk van de goede werken, waarbij men vooral de volgende vragen moet bespreken.

1. Wat goede werken zijn.
2. Hoe het mogelijk is om goede werken te doen.
3. Of de goede werken volkomen goed zijn.
4. Hoe ze God behagen, aangezien ze niet volkomen goed zijn.
5. Waarom men goede werken doen moet, of waarom ze nodig zijn.
6. Of ze ook bij God iets verdienen.

1. Wat goede werken zijn.

Goede werken zijn alleen die uit een waar geloof, naar de Wet van God, alleen Hem ter ere geschieden. In deze omschrijving worden drie voorwaarden uitgedrukt.

1. *Dat ze door God moeten geboden zijn, en niet door mensen verzonnen.* Want geen enkel schepsel heeft de macht of het recht om een dienst van God in te stellen. En wat zijn de goede werken anders dan een dienst van God? Wij hebben het nu over de werken, die volgens de zedenwet goed zijn Want alle natuurlijke handelen is, in zover het werken of daden (ook der bozen) zijn, alle tezamen goed wat hun natuur betreft, d.w.z. omdat het door God in de natuur geschapen is. Maar het is alles bijeen niet goed volgens de Zedenwet, d.w.z. het komt niet overeen met de rechtvaardigheid Gods.

Door deze voorwaarde worden alle eigenwillige godsdiensten buitengesloten, en het verdichtsel van de „goede bedoeling“, waardoor de mensen menigmaal verkeerd doen, opdat er goeds uit voort kome; en menigmaal ook dingen, die op zichzelf niet verkeerd zijn, maar toch geen werken zijn van Gods geboden, als godsdienst opdringen. Want zal een werk een dienst van God zijn, dan is het niet genoeg, dat het niet verkeerd of verboden is, maar dan moet het ook door God geboden zijn, 1 Sam. 15 : 22: „Gehoorzaamheid is beter dan offerande“; Ez. 20 : 9: „Wandelt in Mijn inzettingen“, Matth. 15 : 9: „Doch tevergeefs eren zij Mij, lerende leringen, die geboden van mensen zijn“ (Vgl. Ned. Gel. Belijdenis, art. 24v.).

Bezwaar. De middelmatige dingen zijn door God niet geboden. Maar tal van middelmatige dingen behagen God of zijn goede werken. Dus zijn er ook goede werken, die niet door God geboden zijn..

Antwoord. De middelmatige dingen zijn niet speciaal, maar wel in het algemeen

geboden, n.l. in de liefde; of ze zijn nog nader daaronder begrepen, als ons geboden wordt, dat wij alle ergernissen vermijden zullen en de zaligheid van anderen helpen bevorderen.

2. *Dat ze uit een waar geloof dienen te geschieden.* Want al wat uit het geloof niet is, is zonde, Rom. 14 : 23; en zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen, Hebr. 11 : 6. Hier wordt niet zo'n geloof alleen bedoeld, dat men weet dat God dit werk wil, en dat het door Hem geboden is. Anders zouden ook de goddelozen die de dingen die God bevolen heeft, weten en doen, door het geloof werken. Maar hier wordt het ware rechtvaardigmakende geloof bedoeld, dat op de verdiensten en voorbedding van Christus, de Middelaar, steunt en dat stellig weet, dat de persoon en het werk om Christus' wil Gode behagen. Want iets uit een waar geloof doen, betekent: stellig geloven

(1). Dat wij God om de voldoening van Christus behagen;

(2). Dat ook ons werk of onze gehoorzaamheid Gode behaagt, deels omdat het door Hem geboden is, deels omdat de onvolmaaktheid ervan door God, om dezelfde genoegdoening van Christus, vergeven wordt, waardoor wij zelf Hem aangenaam zijn. En het is nodig, dat het geloof voor de werken schijne, deels omdat men zonder geloof God, en dus ook zijn naaste, niet kan liefhebben. En alle werken die niet uit de liefde tot God voortkomen, zijn huichelarij; anderdeels ook, omdat de werken, die met een twijfelende consciëntie gedaan worden, God smaadheid aandoen. Want wie zo iets durft doen - of het nu Gode behaagt, ja dan neen! -, die doet Hem oneer en smaadheid aan; ook, ten derde en tenslotte, omdat de goede werken met een goed geweten dienen gedaan te worden, welk geweten niet zonder geloof is (vgl. N.G.B., art. 24).

3. *Dat ze vooral tot eer van God alleen geschieden* (vgl. N.G.B., art. 25). Welnu, die eer omvat voornamelijk een goedkeuring, eerbied, gehoorzaamheid en dankbaarheid. En dus betekent ter eer van God iets doen: het doen, opdat wij daardoor betuigen: ons gevoel van God, onze eerbied jegens Hem en onze ijver om Hem te gehoorzamen; ook: opdat anderen ons goede gevoel, eerbied, gehoorzaamheid en ijver tegenover God ziende, ook zij mogen leren om inzake God recht te gevoelen; of het betekent: dat we onze plicht doen, door onze dankbaarheid jegens God te bewijzen voor de ontvangen weldaden. Maar de werken die tot onze, of der schepselen eer en nut geschieden, kunnen God niet behagen. Want die geschieden niet uit liefde tot God, maar uit eigenbaat, of althans uit huichelarij. En men moet voorwaar! bij het verrichten van goede werken niet acht slaan op hetgeen de mensen prijzen of laken. Het is ons voldoende te weten, dat onze werken door God bevolen en goedgekeurd worden, en dat ze tot Zijn eer geschieden; zoals de Apostel in 1 Kor. 10 : 31 gebiedt: „Doet het al ter ere Gods.” Intussen is het echter ook geoorloofd, dat wij daarna ook waarachtige eer bij de mensen wettig begeren en verkrijgen mogen, zoals er geschreven staat in Matth. 5 : 16: „Laat uw licht schijnen voor de mensen, opdat zij uwe goede werken zien”, enz.

Door deze voorwaarden worden dus uitgesloten en niet voor goede werken erkend: alle werken,

1. Die met de wet van God en met Zijn wil, in de wet geopenbaard, strijden; zoals alle werken die van zichzelf zonden zijn.

2. Die wel niet met de wet Gods strijden en van zichzelf goed noch kwaad, maar middelmatig zijn, en toevallig verkeerd kunnen worden, wanneer daar bijkomt de inbeelding van godsdienst, of ergernis. Dezen zondigen tegen de twee eerste voorwaarden.

3. Die wel van zichzelf goed en door God bevolen zijn, maar toevallig zondig zijn, omdat ze op onwettige wijze gedaan worden, en niet op zulk een manier noch tot dat doel, zoals het behoorde; d.w.z. die niet uit het geloof, noch tot dit voornamelijk doel geschieden, dat God geëerd worde. Deze zondigen tegen de twee laatste voorwaarden.

Hieruit kan ook over het onderscheid der werken geoordeeld worden, die gedaan worden door de weder- en onwedergeborenen. De deugdelijke werken worden door de wedergeborenen gedaan volgens de genoemde voorwaarden. Maar de deugden der onwedergeborenen geschieden, hoewel ze door God geboden zijn, toch niet uit het geloof, en ook zijn ze niet vergezeld van een innerlijke gehoorzaamheid, maar ze zijn louter geveinsdheid en huichelarij; en zoals ze niet uit de rechte oorzaak, d.w.z. uit het geloof voortkomen, zomin geschieden ze tot het wettige doel, d.w.z. tot eer van God. Daarom mogen ze ook geen goede werken heten.

Dit onderscheid tussen de werken der Godzaligen en der goddelozen bevestigt ook, dat zelfs de deugdzame werken der goddelozen zonden zijn, echter niet zulke werken, die van zichzelf, maar die toevallig met Gods wet in strijd zijn, vanwege het ontbreken van het geloof en van de wettige doeleinden. En dat onderscheid der werken is al eerder, bij de behandeling van de zonde verklaard. Dit dient men te weten, opdat niemand om deze reden zou concluderen, dat deze werken - hoewel het zonden zijn - van zichzelf gemeden dienen te worden.

2. Hoe het mogelijk is, dat men goede werken doen kan en hoe wij ze kunnen doen.

Dit vraagstuk moet verklaard worden vanwege de Pelagianen, die ook aan de onwedergeborenen goede werken toeschrijven, en vanwege de Rooms en de Semi-Pelagianen, die verzinnen dat de mens zich door de vrije wil op de goede werken kan voorbereiden.

Het is alleen de wedergeborenen, dank zij de genade en hulp van de Heilige Geest mogelijk om goede werken te doen; n.l. wier hart werkelijk wedergeboren is door het geloof aan het Evangelie, en dat niet alleen door de eerste bekering, maar ook door een gedurige leiding van de Heilige Geest, Die enerzijds in hen een kennis der zonden, het geloof en een ijver tot oprechte gehoorzaamheid werkt, en anderzijds ook alle dagen die gaven in hen vermeerderd en bevestigt. Want ook de allerheiligsten kunnen zonder genade en wedergeboorte, en ook zonder een gedurige leiding van de Heilige Geest niets anders doen dan zondigen; zoals men aan David, Petrus en anderen zien kan

Het is er zover vandaan, dat de onwedergeborenen enige werken zouden kunnen doen die Gode behagen, dat ze zelfs nog niet een déél van een goed werk kunnen aanvangen. Want het zijn bomen, die totaal verkeerd zijn, en ze zijn dood in de zonden. „Al onze gerechtigheden, zegt Jes. 64 : 6, zijn als een wegwerpelijk kleed!" En in die woorden bedoelt hij zichzelf en tevens ook de allerheiligsten. Als nu in de heiligen voor God niets anders dan zonde gevonden wordt, wat zal dan in de onwedergeborenen zijn? Welk goed zij verrichten kunnen, leert ons Paulus wel in Rom. 1 en 2.

Dat leren ons ook de volgende teksten: „Een kwade boom kan geen goede vruchten voortbrengen" (Matth. 7 : 18), „Zal ook een Moorman zijn huid veranderen? of een luipaard zijne vlekken? Zo zult gijlieden ook goed kunnen doen, die geleerd zijt kwaad te doen" (Jer. 13 : 23), „Zonder Mij kunt gij niets doen" (Joh. 15 :, en: „Want

het is God Die in u werkt beide het willen en het werken naar Zijn welbehagen" (Fil. 2 : 13).

Zonder de toegerekende gerechtigheid van Christus zijn wij allen tezamen een gruwel voor God, en zijn al onze goede werken niets anders dan drek. Maar deze gerechtigheid wordt ons niet vóór de bekering toegerekend. Dus is het onmogelijk, dat wij of onze werken vaar de bekering Gode kunnen behagen.

Het geloof is de oorzaak van de goede werken, en het geloof komt van God (Gal. 5 : 6 en Fil. 1 : 29). Daarom komen ook de werken, die uit het geloof voortkomen, van God, en kunnen ze er niet zijn vóór het geloof en de bekering. Want anders zou hetgeen uit de oorzaak voortgebracht wordt, er vóór de oorzaak zelf zijn.

Vraag. Er bestaat een vraagstuk, *of er dan geen voorbereidende werken zijn.*

Daarop antwoord ik, dat zulks toegegeven en tevens ook ontkend kan worden. Want als men dat voorbereidende werken noemt, die menigmaal een oorzaak zijn van de boetvaardigheid, of die God gebruikt om in ons de boetvaardigheid te werken, zoals b.v. de uiterlijke, eerbare tucht, en een leven naar Gods wet, het horen, lezen en overdenken van het Woord, vaak ook kruis en tegenspoed, dan geven wij het toe. Maar als men onder de voorbereidende werken de werken verstaat, die de Rooms en zo noemen, n.l. de werken vóór de bekering, die wel niet oprecht goed zijn, maar toch naar Gods wet gedaan worden - door welke werken, als door een goede ijver der mensen, God ertoe bewogen zou worden, om hun de ware bekering en andere weldaden te schenken -, dan ontkennen wij dat er zulke voorbereidende werken zijn, en wel volgens de regel van Paulus (Rom. 14 : 23): „Al wat uit het geloof niet is, dat is zonde.” Zij noemen die werken merita congrui, d.w.z. verdiensten waarmee men bekwaam wordt; precies alsof ze wilden zeggen, dat het wel onvolmaakte werken zijn en niets van zichzelf verdienen, maar toch wel zulke, dat het Gods barmhartigheid zou betamen, om die mensen daarom de bekering en het eeuwige leven te schenken. Maar God ontfermt Zich diens Hij wil (Rom. 9 : 18), en niet over degenen die het verdienen.

3. Of de werken der wedergeborenen rein of volkomen goed zijn.

De werken der wedergeborenen zijn in dit leven niet rein noch volkomen goed. Want 1e. ook de heiligen doen veel verkeerde werken, die van zichzelf zonden zijn en waarom zij voor God straf verdienen. Petrus heeft Christus driemaal verloochend. David bedreef overspel en liet Uria ombrengen; hij wilde zijn zonde bedekken, hij telde het volk, enz.

2^e. Zij laten veel goede werken na, die ze volgens Gods Woord behoren te doen.

3^e. Ook de goede werken die ze doen, zijn niet zo volkomen goed en rein als de volmaaktheid der wet eist, maar ze zijn steeds met enkele vlekken en verschillende zonden besmet. Ook in de allerbeste werken is die volkomenheid van oprechtheid en goedheid niet (aanwezig), die er wel behoorde te zijn. Want het geloof, de wedergeboorte en de liefde tot God en de naaste, waaruit de goede werken moeten voortkomen, blijven in dit leven in ons steeds onvolmaakt. En een onvolkomen oorzaak kan niet iets volkomens voortbrengen, Rom. 7 : 23: „Ik zie een andere wet in mijne leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds.”

Conclusie.

1. Daarom kunnen ook de allerbeste werken der heiligen in dit leven niet bestaan, om onze rechtvaardigheid te vormen in het oordeel van God, Ps. 143 : 2: „En ga niet in

het gericht met Uwen knecht; want niemand die leeft, zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn"; Deut. 27 : 26: „Vervloekt zij, die de woorden dezer wet niet zal bevestigen, doende dezelve.”

2. En omdat al onze werken onvolmaakt zijn, laat ons dan onze gebreken en zwakheden belijden en beschreien, en des te meer naar de volmaaktheid streven.

3. Zo is het dus ook een goddeloos verzinsel van de monniken, wat betreft de overtollig (goede) werken, die - naar zij verzinnen - werken zijn, die men aan God en Zijn wet niet schuldig is, n.l. wanneer de mensen meer presteren dan zij aan God schuldig zijn, zodat God hun daarvoor nog iets schuldig blijft.

Bezwaar 1. Er staat in Luk. 10 : 35: „Si quid supererogaveris, d.w.z. wat gij meer aan hem ten koste legt, enz. Dus zijn er enkele „opera supererogationis", d.w.z. overtollige werken.

Antwoord. 1.

In de Gelijkenissen mag men niet uit alle bijzondere omstandigheden leringen trekken. Want wat gelijk is, is nog niet direct hetzelfde.

2. De tekst is duidelijk. „Wat gij meer aan hem ten koste legt", n.l. niet aan God, maar aan deze zieke. Zo luiden de woorden: „Draag zorg voor hem; en zo wat gij meer aan hem ten koste zult leggen, dat zal ik u wedergeven, als wederkom.”

Bezwaar 2. Er staat in 1 Kor. 7 : 25: „Aangaande nu de maagden heb ik geen bevel des Heeren; maar ik zeg mijn gevoelen, als die barmhartigheid van den Heere gekregen heb om getrouw te zijn.” Dus worden er bepaalde werken aangeraden, die men niet hoeft te doen, en die geen geboden zijn.

Antwoord. De Apostel zegt daar, dat hij de maagden raad geeft, n.l. van enig gemak en voordeel des levens, maar niet van enige verdienste van het eeuwige leven.

Bezwaar 3. Christus zegt tot de (rijke) jongeling in Matth. 19 : 21: „Zo gij wilt volmaakt zijn, ga henen, verkoop wat gij hebt en geef het den armen", enz. Dus zijn er bepaalde raadgevingen voor volmaaktheid.

Antwoord.

1. Christus raadt dat niet aan, maar gebiedt het, en wel speciaal deze jongeman, die daardoor geroepen werd tot het ambt van het apostelschap in Juda.

2. Christus eist hier volmaaktheid, en geen overtolligheid, en Hij eist dat om die reden, dat de jongeman begrijpen zou, hoe ver hij nog van de volmaaktheid af was.

4. Hoe de werken der wedergeborenen, hoewel ze niet volkomen zijn, Gode toch behagen.

Als onze goede werken Gode niet behaagden, dan zouden ze tevergeefs gedaan worden. Daarom dient men te weten, hoe ze Gode behagen, omdat ze in zichzelf onvolmaakt zijn en in zichzelf door Hem niet goedgekeurd kunnen worden, vanwege de allergrootste en volmaaktste rechtvaardigheid, die in God gevonden wordt. Ze behagen God in de Middelaar, d.w.z. vanwege Christus' verdiensten en om Zijn voldoening, die ons door het geloof toegerekend wordt. Want zoals wij zelf ook - niet in onszelf, maar in Christus - Gode behagen, daar wij de gerechtigheid van Christus voor God aangetrokken hebben; zo behagen ook onze werken, hoewel die in zichzelf onvolmaakt en (met zonden) besmet zijn, toch Gode om de gerechtigheid van Christus, die ons toegerekend wordt en waardoor alles wat in dezen onvolmaakt of onrein is, bedekt wordt, zodat het niet voor Gods aangezicht komt. Daarom staat er (in Gen. 4 : 4 en Hebr. 11 :, dat God Abel en diens offer aanzag. Eerst moet de persoon Gode behagen door Christus, en dan behagen de werken, die naar Gods wet verricht

worden. Anders zullen ook de allerbeste werken niet behagen, omdat ze niets dan huichelarij zullen zijn, omdat de persoon zonder geloof is. Daarom heet Christus de Hogepriester, door Wie onze werken Gode opgeofferd worden, èn: het Altaar, waarop onze gebeden en werken gelegd zijnde, Gode behagen; werken die anders - omdat ze onvolkomen zijn - voor Gods aangezicht zouden stinken en straffen verdienen, als God ze naar de gestrengheid der Wet onderzocht. Dus wordt het gebrek en de onvolmaaktheid van ons en van onze werken door de volkomen gerechtigheid en voldoening van Christus in het oordeel Gods bedekt en a.h.w. genoeg gedaan, Fil. 3 : 9: „En (opdat) ik in Hem gevonden woede, niet hebbende mijne rechtvaardigheid die uit de Wet is, maar die door het geloof van Christus is, namelijk de rechtvaardigheid die uit God is, door het geloof.”

5. Waarom men goede werken doen moet, of waarom de goede werken nodig zijn.

Aan het begin van Deel 3 van de Catechismus, bij Vraag 86, zijn vijf oorzaken verklaard, die er ons toe behoren te bewegen om goede werken te doen, die ook onder dit punt behoren.

1. Omdat de wedergeboorte steeds noodzakelijk met de rechtvaardigmaking verbonden is.
2. Opdat wij Gode dankbaarheid bewijzen mogen voor de weldaad der verlossing.
3. Opdat God daardoor geëerd en geprezen worde.
4. Opdat ons geloof en onze verkiezing bevestigd worden.
5. Opdat wij een goed voorbeeld geven mogen, zodat ook anderen tot het geloof geleid kunnen worden.

Die oorzaken kunnen in drie groepen samengevat en zeer wijd uitgebreid worden, n.l. wanneer men zegt dat de goede werken gedaan moeten worden om God, om onszelf en om onze naaste.

1. Omdat God het geboden heeft, Matth. 5 : 16: „Laat uw licht alzo schijnen voor de mensen”, enz. Joh. 15 : 12: „Dit is Mijn gebod, dat gij elkander liefhebt”; Rom. 6 : 13: „Stelt uwe leden Gode tot wapenen der gerechtigheid”; 1 Thess. 4 : 3: „Dit is de wil Gods, uw heiligmaking.” Nu dan, opdat men dit gebod gehoorzamen zou, moet men goede werken doen.
2. Opdat de eer van onze hemelse Vader door ons verbreid woede, Matth. 5 : 16: „Dat zij uwe goede werken mogen zien, en uwen Vader Die in de hemelen is, verheerlijken.”
3. Opdat wij Gode dankbaarheid mogen bewijzen. Want God verdient door Zijn weldaden onze diensten, maar wij verdienen met onze diensten niet Zijn weldaden; maar wij zijn Hem daarvoor dankbaarheid verschuldigd, die door een oprechte gehoorzaamheid en door de goede werken verklaard en betoond wordt, Rom. 12 : 1: „Ik bid u dan, broeders, door de ontfermingen Gods, dat gij uw lichamen stelt tot een levende, heilige en Gode welbehaaglijke offerande, welke is uw redelijke godsdienst”; 1 Petrus 2 : 5: „Om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus.”
4. Opdat wij door de goede werken getuigenis mogen geven van ons geloof en daaruit van het geloof verzekerd zijn, Matth. 7 : 18: „Een goede boom kan geen kwade vrucht voortbrengen”; Fil. 1 : 10v.: „Opdat gij oprecht zijt en zonder aanstoot te geven, tot den dag van Christus; vervuld met vruchten der gerechtigheid, die door Jezus Christus zijn, tot heerlijkheid en prijs van God”; Jak. 2 : 20: „Het geloof zonder werken is

dood.”

Uit de werken dan weten wij, dat wij het ware geloof hebben. Want de werking is niet zonder oorzaak, en men moet de oorzaak kennen uit haar werking.

1. Als wij dus de goede werken en de nieuwe gehoorzaamheid niet in ons gevoelen, dan zijn wij huichelaars en hebben het ware geloof niet, maar een kwaad geweten. Want het ware geloof (dat nooit zonder zijn vruchten is) brengt alleen als een vruchtbare boom goede werken, gehoorzaamheid en bekering voort; en deze zijn het, die het ware geloof onderscheiden van een historisch en tijdgeloof, en van de huichelarij zelf.

2. Opdat wij mogen verzekerd zijn van de rechtvaardigmaking of genadige vergeving der zonden door Christus. Aangezien de rechtvaardigmaking en wedergeboorte weldaden zijn, die altijd samengevoegd zijn en zó aan elkaar hangen, dat ze niet gescheiden kunnen worden. Want Christus geeft ons die beide weldaden tegelijk, n.l. de vergeving der zonden door het geloof, en de Heilige Geest, Die door dat geloof in ons ontsteekt een ijver tot goede werken.

3. Opdat onze verkiezing vastgemaakt worde; zoals ons Petrus in 2 Petrus 1 : 10 vermaant „Benaarstigt u te meer om uw roeping en verkiezing vast te maken.” Deze oorzaak komt uit de vorige voort. Want God heeft alleen degenen die om de verdiensten van Zijn Zoon gerechtvaardigd zijn, uit louter barmhartigheid, van eeuwigheid uitverkoren, Rom. 8 : 30: „En die Hij tevoren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd.” Wij zijn dus van de verkiezing verzekerd op grond van de rechtvaardigmaking. En dat wij de rechtvaardigmaking in Christus verkregen hebben (welke weldaad aan de uitverkorenen nooit gegeven wordt zonder heiligmaking!), dat weten wij uit het geloof; en het geloof kennen wij aan zijn vruchten, namelijk aan de goede werken, de nieuwe gehoorzaamheid en de ware bekering.

4. Opdat ons geloof door de goede werken geoefend, gevoed, versterkt en vermeerderd worde. Want zij die aan de boze begeerlijkheden toegeven, in strijd met hun geweten: in hen kan geen geloof zijn, en dus ook geen goed geweten, noch een goed vertrouwen op God, dat Hij met hen verzoend, en hun barmhartig is. Want wij hebben het gevoel van Gods gunst jegens ons en een gerust geweten alléén door het geloof, Rom. 8 : 13: „Indien gij naar het vlees leeft, zo zult gij sterven”; 2 Tim. 1 : 6: „Dat gij opwekt de gave Gods, die in u is.”

5. Opdat wij met de goede werken ons leven, naam en beroep mogen versieren en vereren, Ef. 4 : 1: „Zo bid ik u dan, ik, de gevangene in den Heere, dat gij wandelt waardiglijk der roeping, met welke gij geroepen zijt.”

6. Opdat wij aan de tijdelijke en eeuwige straffen mogen ontkomen, Matth. 7 : 19: „Een iedere boom, die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen”; Rom. 8 : 13: „Indien gij naar het vlees leeft, zo zult gij sterven”; Ps. 39 : 12: „Kastijdt Gij iemand met straffingen om de ongerechtigheid”, enz. 7. Opdat wij van God de geestelijke en lichamelijke beloningen in dit en in het teekomende leven verkrijgen mogen, zoals Hij beloofd heeft, 1 Tim. 4 : 8: „De Godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de belofte des tegenwoordigen en des toekomenden levens.” Want als God niet wilde, dat de hoop op de beloningen en de vrees voor de straffen oorzaken zouden zijn, om ons tot goede werken te bewegen, dan zou Hij die redenen Zelf niet gebruiken bij Zijn beloften en bedreigingen.

7. Opdat wij onze naaste tot voordeel mogen zijn met onze Godzalige diensten, 2 Kor. 4 : 15: „Al deze dingen zijn om uwentwil”, enz.; Fil. 1 : 24: „Maar in het vlees te blijven is nodiger om uwentwil.” 2. Opdat door ons de ergernissen vermeden en de

naaste gesticht worde, Matth. 18 : 7: „Wee dien mens, door welken de ergernis komt!"; Rom. 2 : 24: „De Naam Gods wordt om uwentwil gelasterd onder de heidenen." Zo ook Tit. 2, de verzen 5, 8 en 10. 3.

8. Opdat wij de ongelovigen zouden winnen, Luk. 22 : 32: „En gij, als gij eens zult bekeerd zijn, zo versterk uwe broeders."

Uit deze oorzaken is het duidelijk, hoezeer de goede werken nodig zijn.

Nu komt deze vraag aan de orde: *Of de goede werken ook tot de zaligheid nodig zijn.*

Sommigen hebben deze uitspraak zonder meer verdedigd. Anderen hebben daarentegen willen beweren, dat de goede werken voor de zaligheid schadelijk zijn. Beide uitspraken zijn twijfelachtig en ergerniswekkend, en vooral de laatste. Want die schijnt niet alleen het vertrouwen op de werken, maar ook alle ijver en vlijt om goede werken te doen, weg te nemen en te verwerpen. De eerste uitspraak moet als volgt worden verklaard: Dat de goede werken tot de zaligheid nodig zijn, namelijk als een deel der zaligheid zelf, of als dingen die noodzakelijk dienen vooraf te gaan, zal de zaligheid volgen; of als een middel, zonder hetwelk men niet tot de zaligheid als doel komt; maar niet als een óorzaak, die de zaligheid werkt, of als een verdienste, waarvoor het verschuldigde loon de zaligheid is,. Laten wij ons liever van zulke uitspraken onthouden: 1. Omdat ze twijfelachtig zijn, 2. Twist voortbrengen; 3. In de Heilige Schrift, volgens welke wij spreken moeten, komen ze niet voor.

Men spreekt veiliger als volgt: Dat de goede werken bij degenen nodig zijn, die gerechtvaardigd en zalig gemaakt worden. Het feit dat ze ook bij degenen die gerechtvaardigd zullen worden, nodig zijn, wordt ook twijfelachtig gezegd, omdat het dan lijken zou, dat de goede werken nodig zouden zijn tot de rechtvaardigmaking, als een oorzaak ervan. Maar Augustinus zegt zeer terecht: „De goede werken gaan niet bij degenen die gerechtvaardigd zullen worden, vooraf, maar volgen bij degenen die al gerechtvaardigd zijn." Daaruit blijkt nu ook, wat men op het volgende bezwaar moet antwoorden.

Bezwaar. Tot zaligheid is datgene nodig, zonder hetgeen zij niet zalig kunnen worden, die het niet hebben. Maar zij die de goede werken niet hebben, kunnen niet zalig worden, zoals in Vraag en Antwoord 87 van de Catechismus staat. Dus zijn de goede werken ter zaligheid nodig.

Antwoord. Wij geven toe, dat ze nodig zijn, maar - welverstaan! - als een deel van de zaligheid; of als dingen die noodzakelijk aan de zaligheid moeten voorafgaan, maar niet als een oorzaak en verdienste der zaligheid.

6. Of de goede werken ook iets bij God verdienen.

Uit de vijfde vraag komt de zesde voort, evenals uit de derde de vierde. Want wanneer de mensen horen, dat zij door God voor de goede werken beloond worden, dan concluderen zij dadelijk daaruit, dat ze dus iets verdienen. Daarom moet men weten, dat de goede werken wel gedaan moeten worden, om de daarop volgende beloning te verkrijgen, maar dat ze niets verdienen bij God, ja zelfs niet het allergeingste deel van de geestelijke of tijdelijke goederen. Hiervoor zijn zeer duidelijke bewijzen:

1. Omdat ze onvolmaakt zijn, zowel in de delen, als in de trappen der volmaaktheid.

In de delen, omdat wij veel goeds nalaten (te doen), wat de Wet gebiedt, en veel verkeerd doen wat de Wet verbiedt; ja, wij vermengen steeds het verkeerde met het goede, zoals de Schrift en de ervaring dat leren. En de onvolmaakte werken verdienen niet alleen niets, maar worden ook in het oordeel Gods verdoemd, zoals in Deut. 27 : 26 geschreven staat: „Vervloekt zij, die de woorden dezer wet niet zal

bevestigen, doende dezelve." Want ook de werken, zelfs die de allerbeste schijnen te zijn, zijn onrein en ondeugdelijk voor Gods aangezicht, omdat ze niet geschieden door hen, die volkomen wedergeboren, noch tot die trap van liefde tot God en de naaste gekomen zijn, als de wet vereist, Jes. 64 : 6: „Wij zijn allen als een onreine, en al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleet." Dat sprak de Profeet ook van zijn werken, en Paulus zegt hetzelfde van die van hem, Fit. 3 : 8: „Ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus mijnen Heere; om Wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb en acht die drek te zijn, opdat ik Christus moge gewinnen." Zo oordelen de heiligen over hun gerechtigheid en goede werken.

2. Omdat geen enkele ja zelfs niet de allervolmaaktste gerechtigheid van enig schepsel iets bij God verdient, of Hem verplichten kan om iets volgens schuld of naar de orde der gerechtigheid te geven, Rom. 11 : 35: „Of wie heeft Hem eerst gegeven, en het zal hem wedervergouden worden?" Matth. 20 : 15: „Of is het mij niet geoorloofd te doen met het mijne, wat ik wil?" Wij verdienen evenmin de bewaring en onderhouding, als wij de schepping zouden verdiend hebben. God was immers niet verplicht ons te scheppen, en ook is Hij niet gehouden om degene te onderhouden die Hij geschapen heeft. Hij deed dit en doet het nog, beide naar Zijn allervrijste wil en als een onverdiende weldaad. Hij ontvangt van ons geen weldaden, omdat wij onze Schepper niets kunnen geven. Welnu, waar geen weldaad is, daar is ook geen verdienste. Maar waar verdienste is, daar moet wel vooraf een weldaad ontvangen zijn.
3. Omdat al onze werken schulden zijn. Want het schepsel is de Schepper alle mogelijke dienst en dank schuldig; zelfs al zondigde het nooit meer, dan zou het toch nooit genoeg zijn schuldige dienst en dankbaarheid kunnen bewijzen, Luk. 17 : 10: „Wanneer gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zo zegt: Wij zijn onnutte dienstknechten; want wij hebben maar gedaan, hetgeen wij schuldig waren te doen."
4. Omdat de goede werken niet van ons, maar Gods werken zijn, die Hij door de Heilige Geest in ons werkt, Fil. 2 : 13: „Het is God, Die in u werkt beide het willen en het werken naar Zijn welbehagen"; 1 Kor. 4 : 7: „Wat hebt gij, dat gij niet hebt ontvangen?" Van nature zijn wij kinderen des toorns, dood in de zonden, verkeerde bomen die geen goede vruchten voortbrengen. Maar God maakt ons uit genade tot goede bomen en werkt in ons goede vruchten, zoals er staat in Ef. 2 : 10: „Wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen." Als onze goede werken dus gaven van God zijn, wat kunnen wij er dan door verdienen bij Hem, Die ze ons schenkt? Iemand zou wel erg onbeschaamd zijn, die, wanneer hij van een rijke man honderd gulden ontvangen heeft, zou menen dat hij nogmaals honderd gulden verdient, daar hij door die gave veelmeer aan de rijke man verplicht wordt, dan die rijke man aan hem.
5. Wie zich beroemt, die beroeme zich in den Heere, 1 Kor. 1 : 31. Maar als wij iets bij God verdienen, dan hebben wij iets waardoor wij ons in onszelf beroemen kunnen en dan behoeven wij Gode de lof van onze gerechtigheid en zaligheid niet toe te schrijven, Rom. 4 : 2: „Indien Abraham uit de werken gerechtvaardigd is, zo heeft hij roem, maar niet bij God."
6. Wij worden gerechtvaardigd, eer wij goede werken doen, Rom. 9 : 11-13: „Als de kinderen nog niet geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast bleve, niet uit de werken, maar-uit den Roepende, zo werd tot haar gezegd: De meerdere zal den mindere

dienen; gelijk geschreven is: Jakob heb Ik liefgehad, en Ezau heb Ik gehaat." Dus worden wij niet voor God gerechtvaardigd, wanneer wij goede werken gedaan hebben, maar wij doen pas goede werken, als wij gerechtvaardigd zijn.

7. De waan van onze verdiensten en van de rechtvaardigmaking door de werken, verzwakt de christelijke troost, verstoort de gewetens, dwingt de mensen om aan hun zaligheid te twifelen, en geeft tenslotte ook redenen om te wanhopen. Want wanneer zij die stem der Wet (Gal. 3 : 10) horen: „Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der Wet, om dat te doen", en zij hun onvolmaaktheid goed opmerken, dan worden zij er in hun geweten van overtuigd, dat ze dit alles nooit hebben gedaan of kunnen doen. Daarom zijn ze, wijl onzeker, gedwongen om steeds te twifelen en de vloek te vrezen. Maar het geloof geeft het geweten een vaste troost, omdat het op de genadige, onverdiende belofte van God steunt, Rom. 4 : 16: „Daarom is zij, uit het geloof, opdat zij naar genade zij, ten einde de belofte vast zij."
8. „Want indien de rechtvaardigheid door de Wet is, zo is dan Christus tevergeefs gestorven", Gal. 2 : 21.
9. Als men de leer van de verdienstelijkheid der werken toegaf, dan zouden niet allen die zalig worden, op dezelfde manier zalig worden. Want Abraham zou anders gerechtvaardigd zijn dan de moordenaar aan het kruis, en ook wij zouden anders gerechtvaardigd worden. Maar er is ongetwijfeld maar enerlei wijze van zaligheid voor allen, en één weg die tot het leven leidt. Christus sprak in Joh. 14 : 6: „Ik ben de Weg en de Waarheid en het Leven. Niemand komt tot den Vader dan door Mij"; 1 Tim. 2 : 5: „Er is één Middelaar Gods en der mensen"; Ef. 4 : 5: „Eén Heere, één geloof, één doop"; Hand. 4 : 12: „Want er is ook onder den hemel geen andere Naam, die onder de mensen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden" (Vgl.- D.L. III/IV, art..)
10. Want Christus zou geen volkomen Zaligmaker zijn, als bij Zijn verdiensten tot onze gerechtigheid nog iets door ons toegedaan zou moeten worden. Want dan zou Hij ons geen volkomen gerechtigheid en zaligheid schenken, maar er zou dan zoveel aan Zijn verdiensten onttrokken worden, als er door ons aan toegedaan werd. Maar Christus is een volkomen Zaligmaker, Ef. 1 : 7: „In Welken wij hebben de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden, naar den rijkdom Zijner genade"; Ef. 2 : 8v.: „Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave; niet uit de werken, opdat niemand roeme"; 1 Joh. 1 : 7: „Het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde"; Hand. 4 : 12: „En de zaligheid is in geen Ander."

Bezwaar. Waar loon is, moet ook verdienste zijn. De goederen en gaven die gegeven worden aan degenen die goede werken doen, worden loon genoemd. Dus, waar goede werken zijn, daar moet ook verdienste zijn, en zijn de werken voor God verdienstelijk.

Antwoord. Waar loon is, daar moet ook verdienste zijn. Dat is soms waar bij de schepselen, maar nooit bij God de Schepper, bij Wie geen enkel schepsel iets verdienen kan, omdat Hij aan niemand iets verschuldigd is. En toch noemt Hij de weldaden die Hij, voor de goede werken belooft en geeft, beloningen en loon, maar een onverdiend loon, omdat Hij het uit genade, om niet geeft. Gode kan niets goeds van ons toekomen (Ps. 16); ook heeft Hij onze werken niet nodig. Ja, er komt voor ons veel meer nut toe uit onze goede werken, want daardoor worden wij Gode meer gelijkvormig; en ze zijn een weldaad waardoor wij aan God verplicht worden, en niet God aan ons.

Daarom is het niet minder ongerijmd te zeggen dat wij met onze goede werken de zaligheid verdienen kunnen, als wanneer iemand zou willen beweren: 'u hebt mij honderd gulden gegeven, daarom behoort u er nog duizend bij te doen.' Hij beveelt ze ons nochtans, en belooft hun die ze doen, een genadige, onverdiende vergelding, zoals een vader zijn kinderen een beloning belooft, enz. Echter is op dit bezwaar al eerder, bij het stuk der rechtvaardigmaking, een antwoord gegeven.

Einde zondag 33.